

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 1.

Een bewering:

Palladio's werkwijze past bij de Renaissancetijd.

- 4p **2** Geef twee verschillende argumenten voor deze bewering, waarbij je je antwoord telkens ondersteunt met een verschillend kenmerkend aspect.
Let op: je mag een kenmerkend aspect maar één keer gebruiken.

Enkele gegevens uit het leven van Edward Maria Wingfield (1550-1631):

1 De vader van Wingfield liet zijn zoon opvoeden volgens het anglicaanse geloof. Dit geloof was in Engeland ingevoerd, nadat koning Henry VIII had gebroken met de paus.

2 Wingfield was commandant van een compagnie in dienst van de Republiek. Hij werd bij Bergen op Zoom door Spaanse troepen gevangengenomen.

3 Wingfield vertrok naar de noordoostkust van Amerika, om daar een vestigingskolonie te stichten.

- 3p **3** Noem bij elk van de gegevens uit het leven van Edward Maria Wingfield een verschillend kenmerkend aspect uit de zestiende eeuw dat hierbij past.

Let op: je mag een kenmerkend aspect maar één keer gebruiken.

Gebruik bron 2.

Eind 1607 wordt Edward Maria Wingfield (zie vraag 3) door zijn medekolonisten afgezet als president van de kolonie in Chesapeake Bay. Je onderzoekt deze gebeurtenis en besluit de brief van John Smith te gebruiken als bron.

- 3p **4** Ondersteun je keuze door:
- uit te leggen welke verklaring voor het afzetten van Wingfield je aan de brief kunt ontleen en
 - aan te geven dat je de informatie betrouwbaar vindt door de aard van de bron.

Twee gegevens over Piet Hein, viceadmiraal van de Nederlandse West-Indische Compagnie, die Portugees-Spaanse gebieden aanviel:

- 1 In 1623 veroverde Piet Hein in Brazilië (in Zuid-Amerika) de stad São Salvador da Bahia.
- 2 Hierna vertrok Piet Hein met een deel van de vloot naar Angola (in Afrika) met het doel de havenstad Luanda te veroveren.

Deze aanvallen op Portugees-Spaanse gebieden werden door het bestuur van de Republiek aangemoedigd.

- 2p **5** Verklaar deze aanmoediging door aan te geven:
- welke handel in Nederlandse handen moest komen en
 - dat deze aanvallen op juist Portugees-Spaanse gebieden de stichting van een Nederlandse staat moesten ondersteunen.

De Nederlandse arts Jacobus de Bondt (1592-1631) was als geneesheer in dienst van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC). Hij schreef zijn observaties van tropische ziekten en hield aantekeningen bij van zijn pogingen om zieken onder VOC-personeel in India te genezen.

- 2p **6** Verklaar dat de regenten in het bestuur van de VOC het onderzoek van De Bondt noodzakelijk vonden voor hun onderneming, waarbij je je antwoord met een kenmerkend aspect uit de zeventiende eeuw ondersteunt.

In 1717 vaardigde de Mogolvorst Farrukhsiyar een wet uit. Met deze wet gaf hij de East India Company onder andere toestemming om meer dan dertig dorpen te kopen, een fort in de buurt van het dorp Kalikata te verstevigen en er soldaten te legeren.

Historici beschouwen de wet uit 1717 als een keerpunt in de geschiedenis van India.

- 3p **7** Ondersteun deze visie door:
- uit te leggen welke verandering in de positie van de East India Company in India door deze wet mogelijk werd en
 - een afspraak uit het verdrag van Allahabad te noemen, waarmee de positie van de East India Company verder werd versterkt.

Gebruik bron 3.

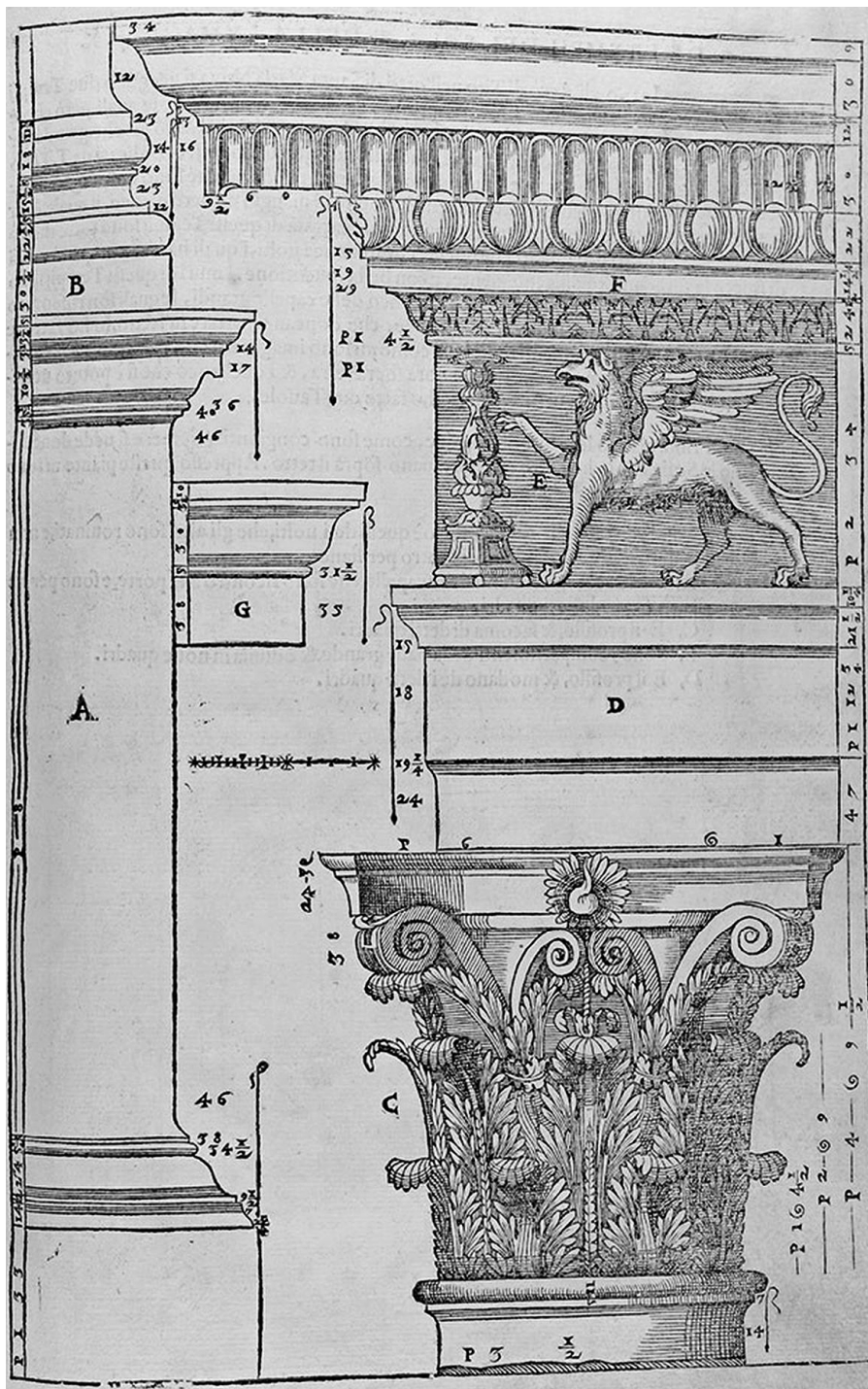
Daendels roept op tot een democratische revolutie.

- 2p **8** Toon dit aan, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

Vroegmoderne tijd

bron 1

Pagina uit het boek van de architect Andrea Palladio (1508-1580):



Toelichting:

Palladio maakt tijdens zijn rondreis door Italië schetsen van Romeinse zuilen en gebouwen en neemt de afmetingen op. Deze schetsen gebruikt hij voor zijn eigen ontwerpen.

bron 2

In 1607 vestigen Engelse kolonisten zich bij Chesapeake Bay, aan de noordoostkust van Amerika. Een van de kolonisten, John Smith, schrijft na enkele maanden hierover in een brief aan een vriend in Engeland:

Ons fort werd daarna omheind en alle mannen waren in goede gezondheid en comfortabel; dit hield helaas maar even stand vanwege onverenigbare karakters. De president¹⁾ en kapitein Gosnold en de rest van de raad waren ontevreden over elkaars handelen; zelfs zo erg dat zaken onverstandig werden aangepakt, zodat de toestand niet goed was en ook niet veilig. En door het harde optreden van de president, waarbij de rest van raad verdeeld was over zijn leiderschap (...) werden we geplaagd door honger en ziektes. Het was zo erg dat de levenden nauwelijks de doden konden begraven. We hadden behoefte aan voldoende levensmiddelen van kwaliteit, vooral omdat we elk vier van de vijf nachten op wacht moesten staan op onze drie verschansingen (...): de voorraden, de aquavit [sterke drank] en andere middelen die we nodig hadden, werden door de president voor zichzelf en zijn vertrouwelingen gehouden.

noot 1 Dit is Edward Maria Wingfield, die is aangesteld als de president van de kolonie in Chesapeake Bay.

bron 3

In 1794 doet Herman Willem Daendels een oproep:

Daendels, generaal-majoor (van de brigade) bij het Franse leger, aan zijn Gelderse en Overijsselse landgenoten! Ontwaakt mijne waarde landgenoten. De tijd is gekomen dat wij ons zelf moeten verlossen van de slavernij waaronder het land en vooral de boerenstand zo lang gezocht heeft. Aarzel niet de wapens op te pakken en u te ontdoen van uw drosten, hoofdschouten, richters, ambts-jonkers, schouten, collecteurs, pachters¹⁾ en andere beulen en bloedzuigers. (...) Ik en andere Gelderse en Overijsselse jongens, die onder de Fransen het kunstje van de oorlog geleerd hebben, staan gereed. U zult binnenkort zien hoe die mooi-gepoederde officiertjes en soldaten op de loop gaan voor boerenjongens in hun linnen kielen.

noot 1 Verschillende machthebbers op het gebied van orde, rechtsspraak en belastingen.

Toelichting:

Herman Willem Daendels is de zoon van de stadssecretaris van Hattem in Gelderland. Hij vlucht in 1787 naar Frankrijk nadat hij kritiek heeft geuit op het beleid van de regenten en de stadhouder in de Republiek.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.